

Presentació de la síntesi d'evidència

Quines polítiques i programes de lleure educatiu funcionen per mitigar la pobresa infantil i adolescent?

Barcelona, 14 de juliol de 2026

Jaume Lanaspa Gatnau

President d'UNICEF Comitè Catalunya

Esther Pallarols Llinàs

Directora general de Pressupostos
Departament d'Economia i Finances

Quines polítiques i programes de lleure educatiu funcionen per mitigar la pobresa infantil i adolescent?

Gerard Ferrer Esteban

Professor dels Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació i coordinador del Laboratori d'Educació Social (LES - FuturEd) a la UOC

Motivació: pobresa infantil i desigualtat en el lleure

Taxa AROPE 2025

36,5% dels menors de 18 anys es troba en risc de pobresa o exclusió social

24,8% en el conjunt de la població (Idescat, 2026)

Una oportunitat desigual

El lleure no arriba a tothom

34,5% no fa extraescolars esportives

58,1% no fa extraescolars no esportives

57,1% no participa en activitats de lleure durant l'estiu

Bretxes socials

Fins a 25 punts segons classe social

Fins a 40 punts segons estudis de la mare

Cobertura dels ajuts

10.544 infants beneficiaris el 2023

3,3% dels infants i adolescents en situació de pobresa

Fonts: Idescat (2026); Albaigés i Ferrer-Esteban (2024); Síndica de Greuges de Catalunya (2025).

Preguntes que guien la revisió

- Quines polítiques i programes de lleure educatiu són **més efectius** per millorar les oportunitats, el benestar i el desenvolupament dels infants i adolescents en situació de pobresa o vulnerabilitat social?
- Quins tipus de resultats s'han mesurat i en **quines dimensions** s'observa una evidència d'impacte més consistent?
- Quines **característiques** tenen els programes que s'han mostrat més efectius? Quins elements de disseny, implementació, intensitat, durada, qualitat o accessibilitat cal tenir en compte?
- Quins **mecanismes** poden explicar els efectes observats, com ara la presència d'adults de referència, la participació sostinguda, la creació de vincles, la vinculació comunitària o la reducció de barreres d'accés?
- Quines **implicacions** es poden derivar per al disseny i la millora de les polítiques públiques de lleure educatiu a Catalunya?

Sis tipologies de programes i polítiques revisades

Programes i activitats d'educació en el lleure

Casals, colònies, esplais, caus i altres activitats educatives durant les vacances o el curs escolar orientades al desenvolupament integral, la convivència i la participació.

Programes esportius amb objectius d'inclusió i desenvolupament personal

Activitats esportives amb objectius de salut, inclusió, cohesió i desenvolupament personal.

Programes multimodals

Intervencions que combinen lleure, suport educatiu, mentoratge, desenvolupament socioemocional, treball amb les famílies i coordinació comunitària.

Programes extraescolars de caràcter educatiu

Activitats educatives fora de l'horari lectiu (artístiques, culturals, científiques o tecnològiques) orientades a ampliar oportunitats d'aprenentatge.

Programes culturals i artístics

Música, dansa, teatre i arts visuals com a espais de participació, expressió, creativitat i desenvolupament personal.

Accés i finançament

Beques, tarifació social, gratuïtat, vals i altres mecanismes per reduir les barreres econòmiques, administratives i territorials d'accés.

Programes i activitats d'educació en el lleure durant les vacances

Casals d'estiu, colònies, campaments, rutes i altres activitats educatives durant els períodes no lectius orientades a la convivència, el joc, l'autonomia i el desenvolupament integral

Evidència

L'evidència és moderadament sòlida i mostra resultats especialment favorables quan els programes són intensius, de qualitat i garanteixen una assistència regular

Resultats més consistents

Participació i vinculació educativa

Conductes acadèmiques i actituds positives

Benestar i desenvolupament socioemocional

Reducció de la desconexió educativa durant l'estiu

i Nota: L'oferta d'un programa no és suficient per generar impacte
Condició clau: garantir una participació sostinguda, activitats atractives, equips preparats i mesures que facilitin l'assistència dels infants amb menys oportunitats.

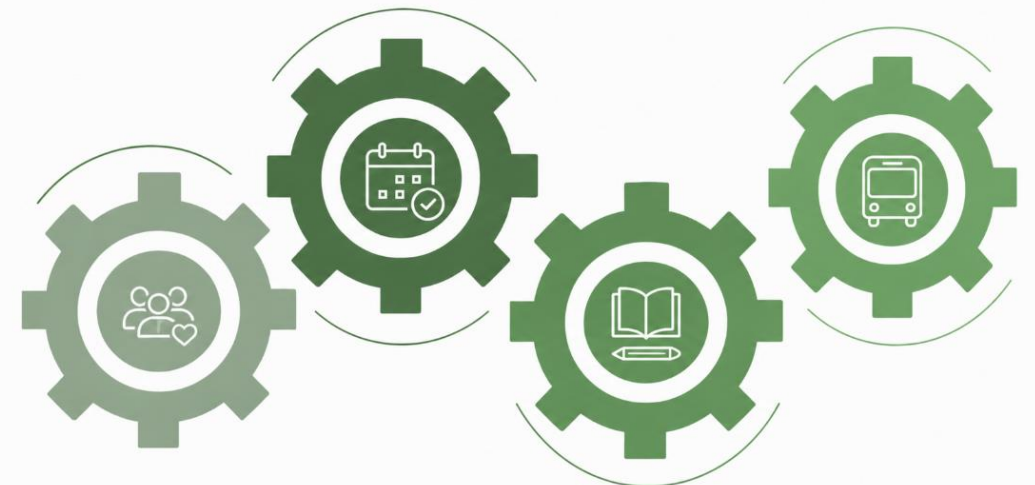
Mecanismes i condicions de qualitat

Assistència regular

Els beneficis augmenten quan la participació és sostinguda

Accessibilitat

Gratuïtat, transport, àpats i eliminació de barreres econòmiques

Intensitat suficient

Convivència durant diversos dies o setmanes

Activitats educatives estructurades

Combinació de joc, activitats d'enriquiment i participació

Programes i activitats d'educació en el lleure durant les vacances

Condicions d'èxit

Accés garantit

Gratuïtat, transport i àpats gratuïts facilitaven l'accés i l'assistència regular

Participació sostinguda

Els resultats més consistents es van concentrar en l'alumnat amb 20 dies o més / durant dos estius

Programació de qualitat

Jornada completa, grups reduïts i almenys tres hores diàries de lectura i matemàtiques + activitats d'enriquiment.

Exemple: National Summer Learning Project (Augustine et al. 2016; McCombs et al. 2020)

Programa voluntari i gratuït desenvolupat en cinc districtes urbans dels Estats Units per a alumnat de primària de famílies amb baixos ingressos. Combinava lectura i matemàtiques amb arts, esport, ciència i activitats recreatives. No era un casal d'estiu en sentit estricte, sinó més aviat un programa d'estiu educatiu i compensador de jornada completa.

Resultats observats

Alguns efectes positius a curt termini, especialment en matemàtiques. Entre l'alumnat amb assistència elevada, després del primer estiu es van observar millores sobretot en matemàtiques i, després del segon, en matemàtiques i lectura.

Què ens ensenya?

La gratuïtat i l'oferta de places no són suficients: cal garantir assistència regular, qualitat educativa, equips preparats i activitats atractives

Programes i activitats d'educació en el lleure durant el curs escolar

Esplais, caus, casals infantils i juvenils i altres espais comunitaris de lleure orientats al desenvolupament integral, la convivència i la participació

Funciona?

L'evidència és limitada però coherent: els efectes són més probables quan hi ha participació regular durant el curs, qualitat pedagògica i relacions estables

Resultats més consistents

Autopercepció i autoestima

Sentiment de pertinença / vinculació escolar

Habilitats socials i conducta prosocial

Millores acadèmiques modestes

Nota: L'accés per si sol no garanteix resultats
Condició clau: activitats seqüenciades, actives, centrades en habilitats i amb objectius explícits (model SAFE).

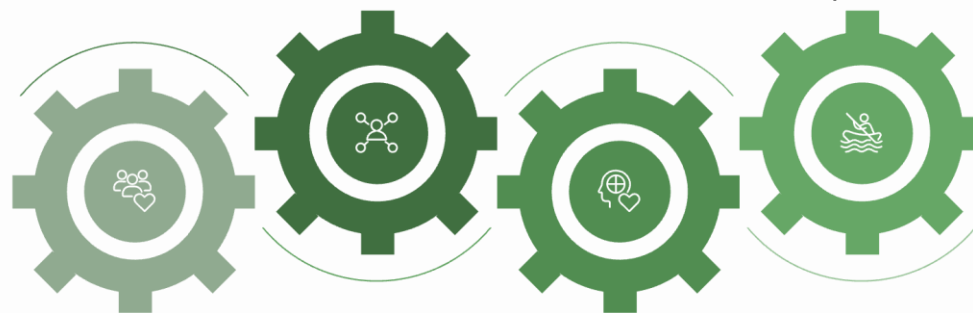
Mecanismes i condicions de qualitat

Participació sostinguda

La continuïtat al llarg del curs consolida aprenentatges, vincles i pertinença

Pertinença comunitària

La participació en una entitat afavoreix la inclusió, la convivència i el compromís

Intencionalitat pedagògica

Les activitats són més efectives quan responen a un projecte educatiu explícit

Vincles educatius estables

Els educadors i el grup esdevenen referents significatius per als infants

Programes i activitats d'educació en el lleure durant el curs escolar

Condicions d'èxit

Qualitat pedagògica

Espai segur, activitats estructurades i adults de referència estables

Participació sostinguda

La continuïtat i una assistència regular afavoreixen els resultats educatius i socials

Accessibilitat

Eliminar barreres econòmiques i facilitar la permanència dels infants més vulnerables

Exemple: Boys & Girls Clubs – o Youth Clubs (Schinke et al., 2000; Enns et al., 2022)

Espais comunitaris oberts després de l'escola que combinen activitats recreatives, esportives, artístiques i suport educatiu en un entorn segur amb presència estable d'adults de referència. Són probablement el paral·lel internacional més proper als casals infantils i juvenils o altres espais de tarda.

Resultats observats

Participacions més intenses s'associen amb millors habilitats en matemàtiques, més implicació escolar i menor risc de problemes socials durant l'adolescència. El component Project Learn també va mostrar millores en lectura, escriptura i habilitats verbals.

Què ens ensenya?

Els beneficis depenen menys del nom del programa que de la qualitat de les relacions, les activitats estructurades, la continuïtat de la participació i la capacitat de mantenir vinculats els infants amb més dificultats.

Programes extraescolars de caràcter educatiu

Activitats organitzades fora de l'horari lectiu que combinen suport educatiu, activitats de lleure i desenvolupament personal

Funciona?

L'evidència és moderadament sòlida. Els programes ben estructurats milloren especialment el desenvolupament socioemocional, la vinculació escolar i, en menor mesura, els resultats acadèmics

Resultats més consistents

Competències socioemocionals

Vinculació i compromís escolar

Conducta i convivència

Millores acadèmiques modestes

i Nota: No totes les activitats extraescolars generen els mateixos efectes
Condició clau: els programes més efectius integren suport educatiu, activitats motivadores i una organització estable, evitant que siguin una simple prolongació de la jornada lectiva

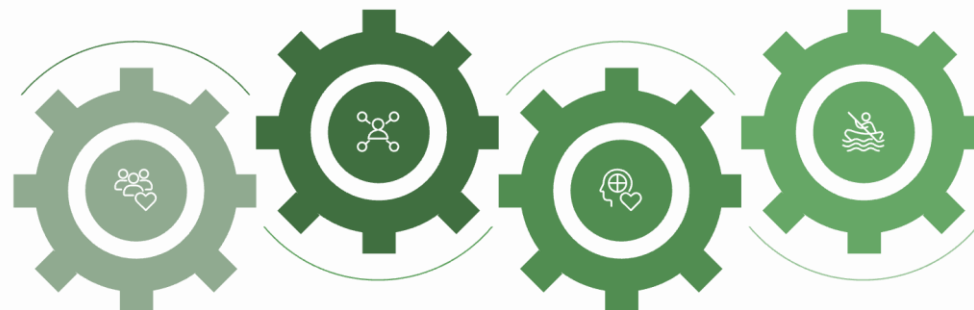
Condicions de qualitat

Integració de suports

Combinen activitats educatives, lleure, reforç i desenvolupament personal

Oferta diversa i atractiva

Activitats variades que incrementen la participació i la motivació

Temps educatiu ampliat

Més oportunitats d'aprenentatge i desenvolupament més enllà de l'horari lectiu

Coordinació amb l'escola

La connexió amb el centre educatiu reforça la continuïtat dels aprenentatges

Programes extraescolars de caràcter educatiu

Condicions d'èxit

Objectius clars

Els programes funcionen millor quan tenen una intencionalitat educativa explícita.

Participació regular

La continuïtat i l'assistència sostinguda reforcen els impactes.

Activitats significatives

Les activitats han de ser atractives, rellevants i connectades amb els interessos dels participants.

Exemple: AfterZone (Kauh, 2011)

Sistema extraescolar de ciutat organitzat en xarxa, que combina activitats artístiques, esportives, d'enriquiment educatiu i desenvolupament d'habilitats en coordinació amb escoles i entitats comunitàries.

Impacte observat

Després d'un curs s'observen millores en la connexió amb l'escola, les habilitats socials, l'activitat física, la percepció de seguretat i la reducció d'absències i retards. Després de dos cursos es mantenen millores en l'assistència escolar i apareixen efectes positius en matemàtiques entre els participants amb una implicació sostinguda.

Què ens ensenya?

Integra escola, comunitat i lleure en una oferta estable, atractiva i coordinada, amb una participació continuada.

Programes esportius amb objectius d'inclusió

Activitats esportives organitzades fora de l'horari lectiu, esport base amb finalitat socioeducativa, programes d'activitat física amb objectius socials o de salut.

Funciona?

Sí, però amb una evidència més limitada que en altres programes

L'evidència suggereix que els beneficis no provenen de la pràctica esportiva per si mateixa, sinó de programes esportius ben dissenyats, inclusius i amb una clara intencionalitat educativa

Benestar emocional

Contribueixen a millorar el benestar i l'ajustament psicosocial dels participants.

Habilitats personals

Afavoreixen l'autoregulació, l'autoconfiança i la perseverança.

Competències socials

Promouen el treball en equip, la cooperació i les relacions positives amb iguals.

Nota d'advertència: Els impactes depenen fortament del disseny del programa i no de la pràctica esportiva per si sola.

Mecanismes

Relacions educatives de qualitat

Entrenadors i monitors poden actuar com a figures de suport i mentoratge

Sentiment de pertinença

La participació en grup reforça la vinculació social i la identitat col·lectiva

Participació sostinguda

Els beneficis apareixen sobretot quan la participació és continuada

Aprentatge experiencial

L'esport ofereix oportunitats per practicar habilitats personals i socials en contextos reals.

Esport inclusiu i comunitari

Condicions d'èxit

1

Intencionalitat educativa

Els beneficis depenen que l'esport s'utilitzi amb una finalitat educativa explícita, més enllà del rendiment esportiu

2

Inclusió per sobre de competició

Els programes centrats en la inclusió i el desenvolupament positiu generen més beneficis que els orientats exclusivament al rendiment esportiu

3

Relacions de qualitat

La qualitat dels vincles amb entrenadors i companys és un factor determinant.

Programes culturals i artístics

Activitats de teatre, dansa, música, arts visuals, cultura digital, patrimoni, museus o altres activitats d'expressió cultural amb participació activa

Funciona?

Sí, especialment en benestar, autoestima, expressió personal i inclusió social

Benestar emocional

Contribueixen a millorar el benestar psicològic i emocional dels participants.

Autoestima i confiança

Afavoreixen una imatge més positiva d'un mateix i una major confiança personal.

Identitat i veu pròpia

Generen oportunitats per construir identitat, veu pròpia i sentit de reconeixement.

Participació cultural

Amplien l'accés a experiències culturals i creatives de qualitat.

Mecanismes

La major part de l'evidència sobre els mecanismes prové d'estudis qualitius; l'evidència quantitativa sobre impactes continua sent limitada.

Programes culturals i artístics

Condicions d'èxit

Objectius clars

La música és un mitjà per desenvolupar habilitats socioemocionals, relacions positives i benestar, no una finalitat en si mateixa

Participació regular

Les sessions setmanals sostingudes afavoreixen la consolidació dels aprenentatges i dels vincles

Creació col·laborativa

Les activitats han de promoure la participació activa, la cooperació i l'expressió compartida

Exemple: DRUMBEAT (Faulkner et al., 2010; Wood et al., 2013; Martin & Wood, 2017)

Programa musical participatiu desenvolupat a Austràlia Occidental per a adolescents en situació de vulnerabilitat o desconexió escolar. Utilitza la percussió grupal per treballar autoestima, comunicació, confiança, cooperació i relacions positives, combinant activitats musicals amb espais de reflexió sobre emocions i habilitats socials.

Impacte observat

S'han observat millores en autoestima, cohesió i col·laboració entre iguals, relació amb companys i professorat, reducció d'absències i d'incidents conductuals, benestar mental (especialment en nois).

Què ens ensenya?

Els programes artístics generen més impacte quan la música es converteix en una eina per construir vincles, facilitar la participació i crear un entorn segur, estable i relacionalment significatiu, més que no pas quan es limiten a l'aprenentatge tècnic de l'activitat artística.

Programes multimodals

Programes que combinen lleure educatiu amb suport socioemocional, mentoratge, acompanyament educatiu, salut mental, alimentació, orientació familiar o coordinació amb serveis socials i educatius

Funciona?

Sí, és una de les tipologies amb evidència més sòlida.

Millor funcionament social

Milloren les relacions interpersonals, la convivència i les habilitats socials.

Compromís i vinculació escolar

Reforcen la connexió amb l'escola, la participació i les expectatives educatives.

Competències socioemocionals

Generen millores en autoestima, autoconcepte i competències emocionals.

⚠ No és la suma d'activitats el que genera impacte, sinó la integració coherent dels diferents components dins d'una teoria del canvi compartida.

Mecanismes

Suport integral

Combinen activitats de lleure amb suport educatiu, socioemocional, familiar o comunitari.

Relacions de confiança

Incorporen adults de referència, mentoratge i acompanyament sostingut.

Coordinació d'agents

Connecten escola, família, serveis i recursos comunitaris.

Intervenció sostinguda

Actuen de forma continuada sobre múltiples factors que afecten les trajectòries dels infants i adolescents.

Programes multimodals

Condicions d'èxit

Objectius explícits

Les activitats han de traduir objectius concrets (organització, autoregulació o habilitats socials) en pràctiques guiades i repetides

Intervenció sostinguda

La intensitat, la continuïtat i el seguiment individualitzat afavoreixen els resultats

Coordinació educativa

La connexió entre alumnat, famílies, professorat i professionals reforça la coherència de la intervenció

Exemple: Challenging Horizons Program (Molina et al., 2008; Evans et al., 2011)

Programa extraescolar adreçat a adolescents amb TDAH que combina suport acadèmic, entrenament en habilitats d'organització i estudi, habilitats socials, activitats recreatives, seguiment individualitzat, sessions amb les famílies i coordinació amb el professorat. L'objectiu és millorar l'autoregulació i el funcionament acadèmic, conductual i social, més enllà del simple reforç escolar.

Resultats observats

Els assajos experimentals mostren millores en la dificultat acadèmica percebuda pel professorat, en el rendiment en llengua, ciències socials i matemàtiques i en la reducció de la hiperactivitat i impulsivitat segons les famílies

Què ens ensenya?

Els programes multimodals són més efectius quan combinen estructura, pràctica repetida, relacions de confiança i coordinació amb l'escola. La multimodalitat no consisteix a acumular activitats, sinó a integrar-les dins d'una teoria del canvi clara orientada a desenvolupar competències específiques.

Polítiques d'accés i finançament

Beques, ajuts econòmics, subvencions a entitats, tarifació social, gratuïtat parcial o total, reserva de places i acompanyament a la inscripció

Funcionen?

Sí, sobretot per augmentar la participació

Més participació

Augmenten la participació en activitats de lleure, esport i programes organitzats.

Més equitat d'accés

Redueixen desigualtats associades al cost de les activitats.

Beneficis indirectes

Poden generar efectes positius en activitat física, salut i participació social a través d'un major accés als programes.

Advertència: els vals i ajuts econòmics no garanteixen impacte si no van acompanyats de suport a la participació efectiva i sosteniment de la qualitat.

Polítiques d'accés i finançament

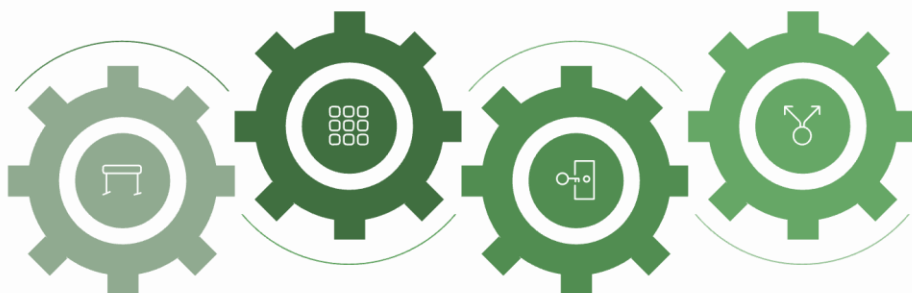
Mecanismes

Accés a entorns estructurats

Els beneficis provenen no només de l'estalvi econòmic, sinó de la participació en espais educatius, relacionals i supervisats.

Capacitat d'elecció

Alguns instruments, com els vouchers, amplien la capacitat de decisió de les famílies i dels adolescents

Reducció de barreres econòmiques

La gratuïtat, les beques o els vals faciliten l'accés a activitats que d'altra manera serien inassumibles per a algunes famílies.

Més oportunitats educatives

Faciliten l'accés a experiències d'aprenentatge, socialització i desenvolupament personal.

Condicions d'èxit

Eliminació o reducció efectiva del cost

Oferta propera i atractiva

Informació i support

Exemple: Active Kids (Reilly et al., 2021; Foley et al., 2021; Owen et al., 2025)

Programa universal del Govern de Nova Gal·les del Sud (Austràlia) que ofería vals anuals perquè infants i adolescents poguessin reduir el cost d'inscripció en activitats esportives i recreatives estructurades. La política pretenia augmentar la participació esportiva i reduir les barreres econòmiques a gran escala.

Resultats observats

Els estudis mostren resultats diferents segons el tipus d'avaluació: els usuaris del val tenen més probabilitats de participar en esport organitzat (especialment les noies), augmenten els dies setmanals d'activitat física entre els participants que utilitzen el val, però les avaluacions poblacionals no detecten increments globals en la participació esportiva ni en l'activitat física

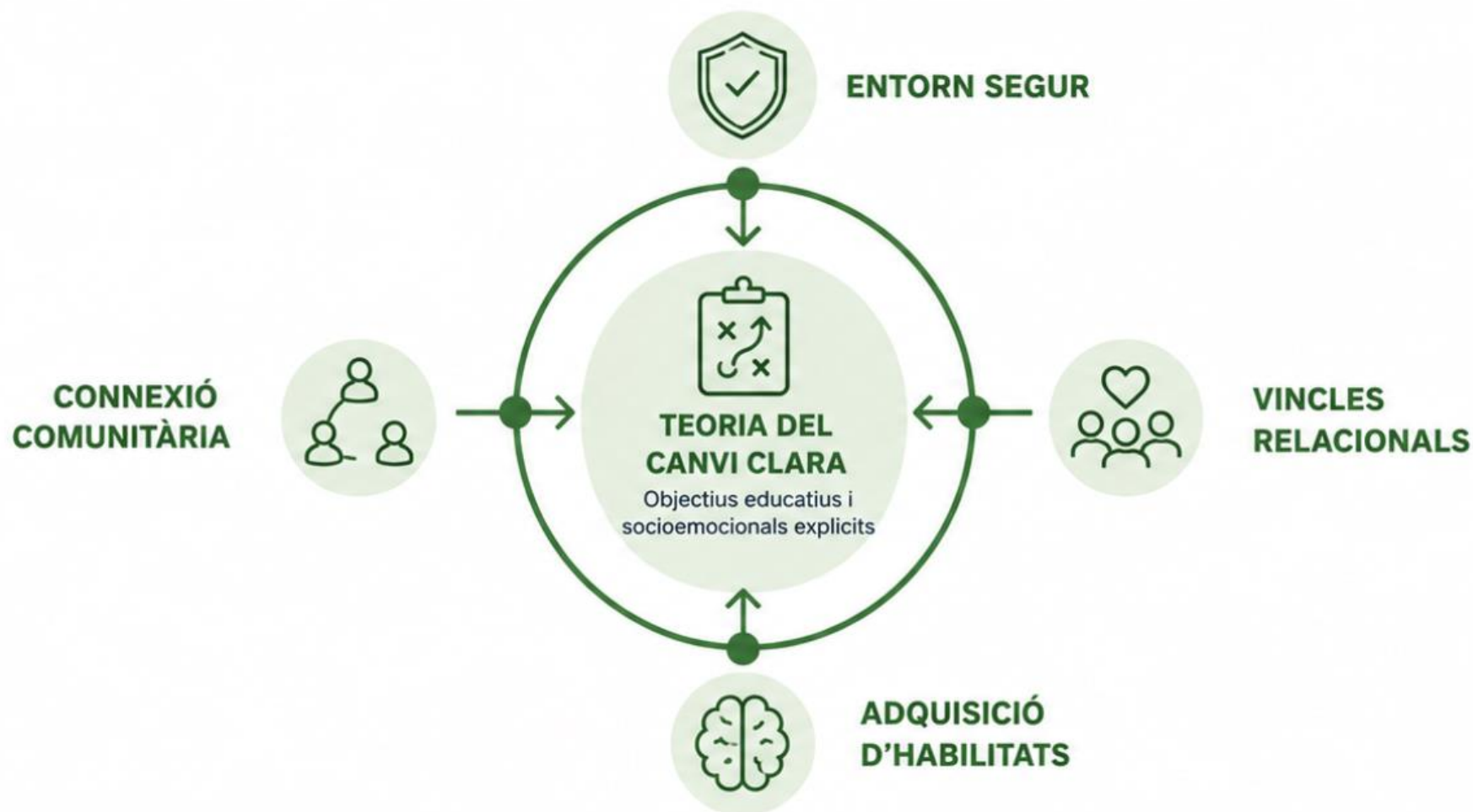
Què ens ensenya?

Els vals poden facilitar la participació quan les famílies els utilitzen i existeix una oferta adequada, però no garanteixen impactes poblacionals per si sols. Per ser efectius cal complementar-los amb informació, suport administratiu, una oferta de qualitat i mesures específiques per arribar als infants amb més barreres d'accés.

Mecanismes comuns: per què funcionen els programes

Els programes més efectius combinen quatre mecanismes dins d'una teoria del canvi clara.

PARTICIPACIÓ SOSTINGUDA

QUALITAT DE LA IMPLEMENTACIÓ

ACCESSIBILITAT

Implicacions per a la pràctica a Catalunya (I)

1

Política d'oportunitats i drets

El lleure educatiu ha de formar part de les estratègies de lluita contra la pobresa infantil, concebut com una política de drets i d'igualtat d'oportunitats, no com una activitat complementària.

2

Accés efectiu, no només formal

Prioritzar gratuïtat o preus molt reduïts, reserva de places, ajuts per a costos indirectes (transport, material, àpats), informació proactiva i acompanyament en la inscripció, especialment en barris amb menys oportunitats.

3

Qualitat, continuïtat i vincles

Evitar que l'ampliació de l'oferta es faci a costa de la qualitat. Garantir activitats seqüenciades, metodologies actives, equips estables i ràtios que permetin l'acompanyament i la construcció de vincles significatius.

Implicacions per a la pràctica a Catalunya (II)

4

Diversificar l'oferta per edat i territori

No reduir el lleure educatiu a reforç escolar o esport. Combinar lleure estructurat, extraescolars, arts i esport. En l'adolescència, prioritzar autonomia, elecció i propostes no excessivament escolaritzades.

5

Ecosistemes locals de lleure i avaluació

Coordinar escoles, ajuntaments, entitats i serveis en cada territori. Avaluar amb dissenys robustos per aprendre què funciona a Catalunya: recollir dades d'assistència, abandonament, qualitat i resultats en benestar i participació.

Conclusions: el lleure educatiu com a eina contra la pobresa infantil

El lleure educatiu pot contribuir a ampliar les oportunitats dels infants i adolescents en situació de pobresa quan combina accés efectiu, qualitat educativa, participació sostinguda i arrelament comunitari.

L'evidència és prometedora

Efectes positius modestos en benestar socioemocional, salut, habilitats socials, vinculació educativa i capital cultural, especialment en programes ben dissenyats i sostinguts.

Els efectes no són automàtics

Depenen del disseny, la intensitat, la qualitat, la formació dels equips i les condicions d'accés. La cobertura actual a Catalunya (3,3% dels infants en pobresa) és clarament insuficient.

Cal una política estructural

L'Estratègia de lluita contra la pobresa infantil 2024-2030 i la Garantia Infantil Europea marquen el camí: universalitzar el lleure educatiu com a dret, no com a privilegi.

Diàleg amb l'autoria: com traslladem l'evidència a les polítiques de lleure educatiu a casa nostra?

Gerard Ferrer Esteban (UOC)

Maria Truñó Salvadó, directora de l'Aliança Educació 360

Carme Bastida Marco, directora del Consell Català de l'Esport

Conversa col·lectiva:

Quins haurien de ser els propers passos per a unes polítiques de lleure educatiu a Catalunya més efectives i inclusives?

Jordi Sanz, analista d'Ivàlua

Conversa col·lectiva

1a ronda:

Si ens tornéssim a reunir d'aquí cinc anys, quin canvi hauria d'haver passat perquè poguéssim dir que Catalunya ha fet un pas important en la garantia del dret al lleure educatiu?

Conversa col·lectiva

2a ronda:

Quines haurien de ser les prioritats dels propers anys per avançar cap a aquest horitzó i què poden aportar els diferents actors?

Mireia Borrell Porta

Directora executiva d'Ivàlua

Moltes gràcies per la vostra assistència!

Més informació sobre el projecte:

